

ฉบับที่ ๑
ลพบุรี

หวาน พินธุ์พันธุ์

ลพบุรี ในอดีต

ลพบุรี ในอดีตนับเป็นพัน ๆ ปีมาแล้วนั้น มีต้นนาน
ที่เล่า ๆ กันมาและมีชื่อสันนิษฐานกันว่า ลพบุรีนี้เคยเป็น^{เมือง}
ชายฝั่งทะเลมาก่อนและเล่ากันว่ามีผู้เคยพบเปลือกหอย
และการดองสักวะทะเลอยู่ トイพินดินลงไป แต่ต้นนานและข้อ^{เมือง}
สันนิษฐานคงกล่าวว่า ยังไม่มีหลักฐานยืนยันแน่นอน จึง
น่าทึ่นงบประมาณคดีจะได้ทำการสำรวจขุดค้นและศึกษาค้น-
คว้ากันต่อไป

อย่างไรก็ตามจากการขุดค้นของงบประมาณคดีที่ทำ
กันมาแล้ว ก็พอจะเป็นหลักฐานที่เชื่อถือได้ ท้องที่^{เมือง}
ลพบุรีนี้มีมนุษย์อาศัยอยู่ เมื่อ ๒ พันกว่าปี ล่วงมาแล้ว
ซึ่งในสมัยนั้นเรียกว่า สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ต่อมานา
ในสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ ก็มีหลักฐานที่พอจะสันนิษ-
ฐานได้ว่ามีคนมาตั้งหลักแหล่งอยู่ ในท้องที่ลพบุรีแล้ว เช่น
กัน จนกระทั่งสมัยทวารวดี ก็มีหลักฐานที่ขุดค้นได้
มากพอที่จะอ้างได้ว่าท้องที่ของลพบุรีนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
อาณาจักรทวารวดี และจากสมัยทวารวดีเป็นต้นมาจนถึง^{เมือง}
สมัยลพบุรี สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์

៥ຫວັນ ພິນຊີພັນທະ

ດັ່ງນັ້ນຈະໄດ້ກລາວສຶ່ງເຮືອງຮາວຂອງລົມບຸຮີໃນອົດືດ ນັບຕັ້ງແຕ່
ສົມຍັກອຳນປະວັດຕີກາສົກຮ່ວມເປັນຕົ້ນມາຕາມລຳດັບດັ່ງນີ້

ສົມຍັກອຳນປະວັດຕີກາສົກຮ່ວມ

ຈາກຫລັກສູານທີ່ຂຸດຄົນໄດ້ທີ່ບ້ານໂຄກເຈົ້າ ຕຳບລັບວ່າ
ໜຸ້ມ ອຳເກອຂໍ້ບາດາລ ນັກໂປຣະນິຕີໄດ້ສັນນິຍູ້ສູານກັນໄວ້
ວ່າ ທີ່ຕຳບລັບວ່າໜຸ້ມເປັນແລ້ວທີ່ມີນຸ່ມຍົດສົມຍັກທີ່ໄໝ່ອາຄີ
ອູ່ມາກ່ອນ ແລະທີ່ກູ່ມີກາຣທຫາຣບິນໃໝ່ລົມບຸຮີກົມ໌ຫລັກສູານ
ທີ່ຂຸດຄົນໄດ້ເຊັນກັນ ແຕ່ນັກໂປຣະນິຕີປາງທ່ານສັນນິຍູ້ສູານ
ກັນວ່າ ທີ່ກູ່ມີກາຣທຫາຣບິນໃໝ່ນີ້ ຄົງຈະເປັນມິນຸ່ມຍົດ
ສົມຖ້ວຍອາຄີອູ່ມາກ່ອນ ອ່າຍ່າງໄຮສົກມາສັກຖານທົກສອງແໜ່ງ
ນັກອູ່ນີ້ໄໝ່ໄກຈາກຕົວເມື່ອລົມບຸຮີມາກັນແລະເປັນສັກທີ່ໃນ
ທົ່ວໂລມບຸຮີ ໂ ແໜ່ງ ຈຶ່ງກລາວໄດ້ວ່າລົມບຸຮີເປັນທົ່ວໂລມ
ມິນຸ່ມຍົດອາຄີອູ່ມາກ່ອນໄໝ່ຕໍ່ກວ່າ ۲۰۰۰ ປິມາແລ້ວ ແລະນັກ
ໂປຣະນິຕີໄດ້ສັນນິຍູ້ສູານກັນໄວ້ວ່າ ໂຄງກຮະດູກທີ່ຂຸດໄດ້ນັ້ນ
ອາຈະເປັນຄົນໄທຢັ້ງເປັນບປຣພຸບຮູ່ຂອງເຮົາຈາວໄທຢັ້ງເອງ

ຈາກສົມຍັກແຮກເຮັມປະວັດຕີກາສົກຮ່ວມຄົວສົມຍັກຫວາຽວດີ

ລົມບຸຮີຄົງເຮັມມີສູານນີ້ເປັນມື່ອງຮູ່ນຮາວຄຣາວເດືອກກັບ

ເມືອງນະຄອນປະເມີນ ດັ່ງທີ່ສມເດົຈ ທ່ານ ກຣມພະຍາດຳຮ່າງຮາ່ານຸກພ
ທຽບສັນນິຍ້ານໄວ້ວ່າ “ເມືອງລັບປຸງໄດ້ເຄີຍເປັນເມືອງສຳ-
ຄັງເກົ່າກ່ອນເມືອງອື່ນ” ໃນສຍາມປະເທດ ເວັນແຕ່ເມືອງນະຄອນ
ປະເມີນເມືອງເດືອນ ທີ່ຈະເປັນເມືອງສຳຄັງຮູນເຖິງວັນໄດ້
ເພົ່າໃນສັນຍາເມືອທະເລີຍງອໍຢູ່ລົກເຂົ້າມາ ຕຽບທຸລຸນິນຄອນ ຂະ
ຄອງເປັນປາກອ່າວ ເມືອງລັບປຸງຕົກຍອໍ້ຂ້າງປາກອ່າວຜ່າຍກະວັນ-
ອອກເມືອງນະຄອນປະເມີນທີ່ຍູ້ຂ້າງປາກອ່າວຂ້າງຜ່າຍກະວັນທຸກ ທຳ-
ນອນຍ່າງເມືອງລັບປຸງກັບເມືອງເພື່ອຮັບຮູ່ໃນບັດ໌”

ແລະລັບປຸງຮົກເຮີມປຣາກງຫລັກສູານໃນພຣະຣາຊພງສາ-
ດາຣເໜີນເປັນຄຣງແຮກ ຮາວ ພ.ສ. ១០០២ ທີ່ມີຂໍ້ຄວາມ
ຕອນහັນໃນເຮືອງ ພຣະຍາກພວරຣັດໂຄຕົກເມືອງຕ່າງໆ ວ່າ

“(ອນນີ້ເມື່ອ) ພຣະພຸທະສັກຮາຊ ១០០២ ປີ ຈຸລືສັກຮາຊ
១០ ປີຮາກ ສົມຄຸຖທີສົກ ຈຶ່ງພຣະຍາກພວරຣັດໂຄຕົກຮາຊ ບຸກ
ພຣະຍາກກະພັດໄດ້ເສວຍຮາຊສົມບັດທີເມືອງຕັກສິລາ ມහານຄຣ
ຈຶ່ງໃຫ້ພຣາມຄົງທັງໝາຍຍກພລລົງໄປສ່ວັງເມືອງລະໂວໄດ້ ១៧
ປີ...”

ຕາມພຣະຣາຊພງສາດາຣເໜີນໄດ້ກ່າວວ່າ ພຣະຍາ
ກພວරຣັດໂຄຕົກ ເປັນບຸກພຣະຍາກກະພັດ ທີ່ຄຣອງ
ຮາຊສົມບັດທີ່ເມືອງຕັກສິລາ ມີຜູ້ຮັກລ່າວ່າວ່າຄົມເມືອງກາກ

หรือรำแหงหากເອາ ข້ອມເມື່ອງຕັກສີລາໃນປະເທດອິນເດີຍມາ
 ໃຊ້ ພຣະຍາກພວຽບຮັນດີສັຈາ ໄດ້ສ່ວັງເມື່ອງລະໂວ໌ ແລະເມື່ອງ
 ລະໂວ່ນກົກຂອ່ມ ເມື່ອງລັບປຸງເອັນ ທີ່ໄດ້ປັບປຸງໃຫຍ່ເປັນລັບປຸງ
 ໃນກອນຫລັງ ດັ່ງນັ້ນຈຶ່ງພວຈະກ່າວໄດ້ວ່າ ເມື່ອງລັບປຸງຮັງນີ້
 ທີ່ໄວ່ ເມື່ອງລະໂວມາກອນນີ້ໄດ້ຕັບເປັນເມື່ອງມາກອນແລ້ວໃນ
 ວາງ ພ.ศ. ๑๐๐๒ ແຕ່ກິ່ງນໍາຄົດວ່າພຣະຍາກພວຽບຮັນດີສັຈາ
 ທີ່ນາສ່ວັງເມື່ອງລະໂວນນີ້ເປັນชาຕີໃດ ສມເຈົ້າ ກຣມພຣະຍາ
 ດຳຮຽງຮາຈານຸພາບໄດ້ທຽງສັນນິຍົງສູານໄວ້ວ່າ “ໃນຂັ້ນເດີມເມື່ອ^ຂ
 ກອນໜ້າໃຫຍ່ໄດ້ກົດຕັ້ງຢູ່ນິຍົງລຳເນາອຸ່ນໃນສຍາມປະເທດນີ້
 ກ້ອງທີ່ໃນລຸ່ມແມ່ນເຈົ້າພຣະຍາ ແຕ່ປາກອ່າວ່າຂັ້ນໄປຈົນລົງມັນ-
 ທາລກາຄພາຍພ ເປັນບ້ານເມື່ອງຂອງພວກ ລະວ່າ ໃນບ້າງຈຸບັນ^ຂ
 ຖຸກວັນນີ້ກິ່ງມີພວກ ລະວ່າອຸ່ນກະຈັດ ກະຈາຍທົ່ວໄປໃນສຍາມ
 ປະເທດ ແຕ່ມັກຕົງບ້ານເຮືອນອຸ່ນຕາມປໍາ ຕາມເຂາທາງມັນຫາລ
 ກາຄພາຍພເຮືອກວ່າ ລ້ວ່າ ຢ້ວ່ອ ລະວ່າ (ຄືອລາວນີ້ເອັນ)
 ພາຫາຂອງພວກລະວ່ານີ້ກຳລັຍກັນກັບພາຫາມອຸ່ນແລະພາຫາ
 ເຂມຣ ຈວຸນໃໝ່ເຫັນວ່າເຕີມທີ່ເຕີມທີ່ເຕີມທີ່ເຕີມທີ່
 ຕ ເຫັນເປັນຫຼັບຫຼັບພວກ ມານີ້ເປັນຕ່າງໆຫາລ
 ເນື່ອຕົງບ້ານເມື່ອງເປັນອານາຈັກຂັ້ນໃນກົມລຳເນາຕ່າງກັນຈັນໄດ້
 ແໜ້ອນກັບຫຼັບຫຼັບພວກ ທີ່ພວກຕົງອານາຈັກຮອຍ່ງ

แวนแควันสิบสองบั้นนาໄทีชื่อว่า ลือ พากทตงอาณาจักร
อยู่ท่อเด่นพม่าได้ชื่อว่างেย瓦 และพากทตงอาณาจักรอยู่
ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาได้ชื่อว่าชาวสยาม ก็อย่างเดียวกัน
บ้านเมืองในสมัยเมื่อเป็นของพากจะว้าจะเป็นอย่างไรทราบ
ไม่ได้นัด ปราภูเต็ว่าตั้งเมืองให้ญี่ปุ่นที่เมืองลพบุรี
เมือง ๑ มีนามว่าเมืองละโว (พึงมาเปลี่ยนชื่อเป็นเมือง
ลพบุรีตามคติของพระมหาณ์ต่อชั้นหลัง) ในคำานานมณฑล
ภาคพายัพว่า มีลักษณะที่ตั้งราชธานี ขึ้นทรงนา
จะว้า (เดียนเรียกว่าลำแม่น้ำสายอยู่ในแขวงจังหวัดเชียง
ราย) ชื่อเมืองเชียงลาว ปราภูพระนามราชา ผู้เป็นคน
ราชวงศ์จะว้าปูเจ้าลาวจากหรือพระเจ้าจะว้าจักรราชนก เมือง
เดิมที่พระปฐมเจดีย์ (คือเมืองนครปฐมบัดดี) ก็เห็นจะ
เป็นเมืองให้ญี่ปุ่นของพากจะว้าอีกแห่งหนึ่ง และน่าจะเป็น^๑
อาณาเขตอยู่ท่อนกลางระหว่างเมืองสุโขทัยกับสักแห่ง ๑ และ
บางทีจะมีชื่อเรียกว่าเมืองสยามมาแต่ครั้งจะว้าครอบครอง
ครั้นไทยมาเป็นให้ญี่ปุ่นมาเปลี่ยนชื่อเป็นเมืองสุโขทัย ชาวต่าง^๒
ประเทศยังเรียกตามชื่อเดิม จีนจึงเรียกว่าเสียมก๊ก แต่ใน
ศิลปาริการของไทยแต่โบราณหาใช่คำว่าสยามในแห่งหนึ่ง^๓
แห่งใดไม่ เพราะจะนั้นจึงสันนิษฐานว่า มีอาณาจักรจะว้า

ສະຫຼວນ ພິບຊັບນີ້

ອຸ່ນປະເທດເປັນແລ້ວ ກົກດ້ວຍກັນ ເມືອງລະໄວ ເປັນເມືອງ
ຫລວງຂອງພວກລະວ້າຂ້າງຝ່າຍທະວັນອອກ ເມືອງນຄປະເມີນ
ເມືອງຫລວງຂອງພວກລະວ້າຂ້າງຝ່າຍທະວັນຕກ ເມືອງສຍາມເດີມ
ເປັນເມືອງຫລວງຂອງພວກລະວ້າຂ້າງຝ່າຍຕອນກລາງ ເມືອງເຊີ່ງລາວເປັນ
ເມືອງຫລວງຂອງພວກລະວ້າຂ້າງຝ່າຍແໜ່ອ”

ຈຶ່ງເຫັນໄດ້ວ່າຂ້າງຄວາມທີ່ສມເຈົ້າ ກຽມພະຍາດຳຮັງຮາ
ໜານຸກາພໄດ້ທຽບສັນນິຜູ້ງານໄວ້ນີ້ ນ່າຈະຕຽບກັບພຣະຣາຊພົງ-
ຄາວດາຣເໜີ້ທີ່ກ່າວວ່າພຣະຍາກພວරຣັດຕົກຣາຊ ສ້າງ
ເມືອງລະໄວໃນປີ พ.ສ. ១០០២ ແລະທຽບສັນນິຜູ້ງານວ່າ ເມືອງ
ລະໄວນີ້ເປັນເມືອງຫລວງຂອງພວກລະວ້າຈຶ່ງທຳໄໝໜໍາຄົດວ່າ
ພຣະຍາກພວරຣັດຕົກຣາຊເປັນລະວ້າໃໝ່ຫຼືໄໝ

ແລກຍິ່ງຜູ້ບາງທ່ານມີຄວາມເຫັນວ່າ “ລະໄວ” ນ່າຈະ
ມາຈາກຄໍາວ່າ ລະໂວ່ໃນປະເທດອິນເດີຍ ເມື່ອເມືອງມື້ອວ່າ
“ລະໄວ່” ພລເມືອງຈຶ່ງໄດ້ນາມເຮັດວຽກວ່າ “ລະວ້າ”

ແຕ່ພຣະບາທສມເຈົ້າພຣະມົງກູງເກລຬ້າເຈົ້າຢູ່ຫຼວ່າ ໄດ້ທຽບ
ສັນນິຜູ້ງານໄວໃນໜັງສືບທະຄຣເຮື່ອງ ພຣະວັງວ່າ “ທີ່
ເຮັດວຽກນາມເມື່ອງວ່າເມື່ອງລະໄວ່ນີ້ ເຫັນນ່າຈະຄ່າຍມາຈາກເມື່ອງ
ລະວະປະປະໃນປະເທດອິນເດີຍ”

ສ່ວນພຣະຍາບົງຫາຮເທພຣານີ້ ມີຄວາມເຫັນວ່າ “ເມື່ອງ

ລະວົງຂັນຄນລະຝຶ່ງອ່າວຂອງເຂົດອາຄາຈັກສຸວະຮັນກົມ ໂປ-
ຮັນທຳກໍລັງເສື່ອມອຳນາຈ ກລາຍສກາພເບີນເມືອງຮ້າງຄຽງທີ່
ໜຶ່ງແລະທີ່ອຳນາຈຂອງປະເທດຝູນນັ້ນກີ່ເສື່ອມສລາຍລົງໃນຮ່າງ
ນີ້” ແລະຕອນໜຶ່ງທ່ານເຊື່ອວ່າ “ພລເມືອງເຄີມທີ່ເມືອງລະວົງ
ເປັນໄທຢ່າກຮັບວັດນຮຣມນອຸ່ນ ເຊັ່ນການຮັບໃຫ້ໜຶ່ງສົ່ງ ແລະ
ການແຕ່ງກາຍຕລອດຈົນແບບຮຣມນີ່ຍົມບາງປະກາຮ ເຊັ່ນ
ເຕີຍກັບໄທຢ່າກວັນເໜື້ອໃນເວລາເຕີຍກັນນີ້ ຄົ້ນແລ້ວໄທຢ່າກ
ແກວັນເໜື້ອຈົງຮັບວັດນຮຣມນຍ່າງຂອມ ຕາມອ່າງຜູ້ພື້ນ
ເຂົດແກວັນຂອງຕົນໄດ້ ເພຣະເຫດຖົງນີ້ໄທຢ່າງວົງແຕ່ງກາຍ
ຝຶດແປລກກັບໄທຢ່າກສູ້ໂຂທຍ (ກາພນຄຣວັດ) ພຣະຍາກພວະຮຣ-
ດີສ ທີ່ຢັກໄພລ໌ພລຈາກເມືອງທາກລົງມາຄຣອງເມືອງລະວົງ ເປັນ
ພວກໄທຢ່າກເມືອງຫລວງ (ເນາ) ດອຍຮົ່ວລົງມາຍູ້ທາງໄຕແລະຕະ-
ວັນທີ່ເມືອງຫລວງ ດັ ລຳເມັນນາດຳກ່ອນ ແລ້ວເດີນຈາກເມືອງ
ຫລວງ ດັນມາຕາມລຸ່ມແມ່ນາຄົງ ທີ່ມີຫວ່ານ້າເປັນພວກເກົ່າ
ຮ່ວມມາດ້ວຍ ຕາມພວກພົ້ອງໄທຢ່າກທີ່ໄດ້ພຍພລົງມາແຕ່ກ່ອນນັ້ນ
ກະຮະທົງປາກແມ່ນາຄົງ ແລ້ວຂັ້ນທີ່ເມືອງຮາມບຸຮີ ແລະສົມທັບ
ພວກເຄີມທີ່ນັ້ນບ້າງ ເຄີມເຂົາທາງແມ່ສອດ ຕຽງມາຍັງເມືອງທາກ
(ຕັກສິລາ) ອົກທອດໜຶ່ງ” ແລະອົກຕອນໜຶ່ງທ່ານກ່າວວ່າ
“ເມືອງລະວົງໄດ້ສ້າງຂັນເນື່ອປະເທດຝູນນັ້ນເສື່ອມອຳນາຈ ຄົ້ນ

แล้วอาณาจักรสุวรรณภูมิต้องเป็นเมืองร้างเพราการผนั่น
ผวนทางการเมืองของพุนันและจินลະ ที่หนังสือเรื่องประ-
เทศไทยในตำนานจีน หน้า ๔๐ บรรทัด ๑๐ เรียกนาม
ประเทศไทยว่า เชียงโถก กัน ๒๗ เป็นการกล่าวถึงเมืองละโว
เป็นราชธานีแห่งนั่งเอง โถกคาน จึงแปลว่า เจ้าของดิน และ
ชื่อโถกเป็นชื่อที่จีนเรียกไทยด้วยหาใช่เป็นละว้าหรือมอญ
ไม่"

อย่างไรก็ตาม ๙๗ ผู้รูปบางท่านกล่าวว่า ในราช พ.ศ.
๑๐๐๒ ซึ่งตรงตามข้อความในพระราชพงศาวดารเห็นอนันต์
เป็นระยะเวลาที่ทรงกับสมัยพุนันอยู่ คือ อาณาจักรพุนันยัง
ไม่เสื่อมอำนาจต่อนั้น แล้วเร่องเกยกับอาณาจักรพุนัน ๙๘
ก็คือสตราราจาร্য ดร. จอง บาสเซอลี่耶 ผู้เชี่ยวชาญวิชา
โบราณคดีแห่งภาคเหนือภาคเนย์ ซึ่งเป็นชาวฝรั่งเศส ก็มี
ความเชื่อว่า อาณาจักรพุนันได้เข้าครอบครองสถาบลุ่มแม่น้ำ
เจ้าพระยามาก่อนที่จะมีอาณาจักรทวารวดีเสียอีก ดังนั้น
สถาบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาร่วมถึงลบบุรี หรือเมืองละโว
ด้วยนั่นเอง และถ้าเป็นจริงตามความคิดของ ดร. บาส
เซอลี่耶 ลบบุรีในสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ก็ต้องเป็น^{๙๙}
อาณาจักรพุนันส่วนหนึ่งด้วย

ແລະເຮືອງເກີຍກັບເມືອງລະວັດທິດກ່ອກບໍຈືນໃນສັນນະ
ເສົ້ຽຣໂກເຕີກໄດ້ກ່າວໄວ້ໃນຫັນສື່ເຮືອງປະເທດໄທຢູ່ໃນຕຳ-
ນານຈືນ ຕອນຫັນນີ້ວ່າ “ພ.ສ. ១៣៣២ ຂູ້ນາງຈືນຊື່ເສີຍງຸ່ນ
ໄດ້ເດີນທາງມາຖິ່ງປະເທດໄທ ດນ ເມືອງລະວັດ ທີ່ກ່າວວ່າມີ
ກະຕິຮຽນນັບຄືອພຸທະສາສນາປົກປອງປະເທດ”

ໃນຫັນສື່ຊື່ນາລາລືປົກຮົນ ກີ່ໄດ້ກ່າວວິ່ງເມືອງ
ລະວັດໄວ້ເມືອນກັນ ຕອນພຣະນາງຈາມເທົ່າ ຮາຊີຕາພຣະເຈົ້າ
ກຽງລະວັດໄປປອງເມືອງຫຣົກຸ່ມໄຊຍ ເມື່ອ ພ.ສ. ១៩០៥ ແຕ່
ໃໝ່ເສີຍງຸ່ນວ່າ “ລວປ່ຽນ” ດັ່ງຂ້ອຄວາມໃນຫັນສື່ຊື່ນາລາ
ລືປົກຮົນວ່າ

“...ຄຮງເມືອພຣະສາສດາ ປຣິນິພພານແລ້ວ ១៩០៥ ປີ
ຕຽບກັບຈຸລກກໍາຮາຊເມືອນນີ້ (ປຸ່ມຄາມ) ២២ ປີ ໃນວັນເພື່ອ^{ນີ້}
ເດືອນ ແລ້ວ ຍັງມີຖື່ທິນຫັນນີ້ (ຫຣົກຸ່ມໄຊຍ)^{ນີ້} ໄດ້ສ້າງເມືອງຫຣົ-
ກຸ່ມໄຊຍ (ນັກຮຳພູນ) ຄຮນຮູ່ຂັບທີ່ ២ ຈາກບໍທີ່ສ້າງເມືອງ
ຫຣົກຸ່ມໄຊຍແລ້ວນີ້ ພຣະນາງຈົມມເທົ່າມາຈາກເມືອງ ລວປ່ຽນ
ຄຮອງຮາຊໃນເມືອງຫຣົກຸ່ມໄຊຍ...”

ດັ່ງນີ້ຈຶ່ງກ່າວໄດ້ວ່າ ຮາວ ພ.ສ. ១៩០៥ ນີ້ ພຣະ-
ນາງຈາມເທົ່າໄດ້ເສີ່ງຈາກກຽງລະວັດໄປປອງເມືອງຫຣົກຸ່ມໄຊຍ
ສ່ວນເມືອງລວປ່ຽນນັ້ນທ່ານຜູກສັກທີ່ບໍາລິວ່າ ລວປ່ຽນ ເຂົ້າໄວ່

๑๒๔ หัวน พินชพันธ์

ท่อมารียกเป็นเมืองลพบุรีนั้นเอง

จากสมัยที่ลพบุรีเป็นเมืองละโวในราช พ.ศ. ๑๐๐๒
จักระทั้งมาถึงสมัยที่พระนางจามเทวีเสด็จไปครองเมืองหร
ภูมิชัย ราช พ.ศ. ๑๗๐๔ นี้ น่าจะกล่าวได้ว่าเป็นสมัยแรก
เริ่มประวัติศาสตร์ จักระทั้งถึงสมัยทวารวดีได้ ซึ่งมีนัก
โบราณคดีสันนิษฐานว่า เมืองลพบุรีอาจเป็นเมืองพาก
ละว้าหรือไทยมาก่อน และราชธานีก็คงมีชื่อว่าเมืองละว้า
ดังกล่าวแล้ว แต่ว่าเมืองละว้าของพากละว้าหรือไทยสมัย
นั้น จะเป็นอย่างไรยังไม่มีหลักฐานปรากฏแน่นอน และ
เมืองพากละว้าหรือไทยเสื่อมอำนาจลงแล้ว ก็น่าจะมาถึง
สมัยทวารวดี ซึ่งมีพากมอญมีอำนาจครอบครองทิณเดน
ลุมแม่น้ำเจ้าพระยา รวมทั้งนครปฐมด้วย และตอนนี้เอง
มอญก็คงมีเมืองละว้าเป็นสำคัญเมืองหนึ่งด้วย ดังนั้นพระ-
นางจามเทวี ซึ่งเป็นพระราชธิดาพระเจ้ากรุงละว้า ก็อาจ
จะเป็นมอญก็ได้

นายตรี อมาตยกุล ได้สันนิษฐานเกี่ยวกับเรื่องน
ี้ไว้ในหนังสือจังหวัดลพบุรีว่า “เมืองเดิมที่พากมอญสร้าง
ขึ้นนั้น เช้าใจว่าคงจะอยู่ทางฝั่งตะวันออกของท่างรถไฟ
เพราะเมื่อคราวสร้างเมืองใหม่ ใน พ.ศ. ๒๔๘๐ ได้ขุดพบ

สตุป ก่อตัวยอชูไม่มีปูนสององค์ ให้ญี่ องค์หนึ่งในบริเวณ
วัดเก่าของเมืองลพบุรีเรียกันว่าวัดละโว สตุปที่ขุดพบ
คราวนี้เป็นแบบเดียวกันกับสตุป ซึ่งขุดพบที่จังหวัดนคร-
ปฐม นอกจากนี้ยังได้พบเครื่องประดับสตุปทำด้วยปูนบืน
เป็นรูปหน้าเทวดา ยักษ์สิงห์ และลวดลายต่างๆ ซึ่ง
คล้ายกันกับที่ได้พบที่จังหวัดนครปฐมอีกหลายสิบชิ้น การ
ที่จะทราบว่าเมืองลพบุรีเป็นเมืองของพากมอยุ มีเค้าเงือน
พอที่จะสันนิษฐานได้หลายอย่าง คือคำารีกบันธุานพระ-
พุทธรูปสมัยทวารวดี ซึ่งได้มาจากการดัดแปลง จังหวัดลพบุรี
เป็นภาษาตามอยุ และยังมีคำารีกบันเสาเปิดเหลี่ยมซึ่งพบที่
ศิลพะกาพ จังหวัดลพบุรีเป็นภาษาตามอยุเก่าแท้ไม่มีที่
สงสัย นอกจากนี้ยังปรากฏในหนังสือซินกามมาลีปกรณ์และ
จำเทวีวงศ์ว่า พากที่ตามพระนางจำเทวีนี้ไปสร้างนคร
หริภุญชัยนั้นก็เป็นพากที่พูดภาษาตามอยุ เพราะฉะนั้น เมือง
ละโว้น่าจะเป็นเมืองที่ให้ญี่โตเมืองหนึ่ง ของมอยุรวมอยุใน
อาณาจักรทวารวดี ซึ่งเชื่อกันว่าราชธานีอยู่ที่นครปฐม”

และเมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ ที่โรงเรียน
เทคโนโลยีลพบุรี ได้มีการขุดหลุ่มเพื่อสร้างตึกของโรงเรียน
ก็ได้พบซากโบราณสถาน ซึ่งอาจจะเป็นพระเจดีย์หรือพระ-

วิหารก็ได้ และทึกของโรงเรียนเทคนิคก็ได้สร้างทับบนซากโบราณสถานนั้นเสียแล้ว สтанท์ทั้งของโรงเรียนเทคนิคก็ต้อง วิทยาลัยครุเทพศรีและโรงเรียนอนุบาลก็ต้องเข้าใจว่าเป็นบริเวณวัดละโว้และวัดต่างๆ นั้นเอง และวัดเหล่านี้คงเป็นวัดในสมัยทวาราวดีมาก่อนก็ได้

ในราษฎร พ.ศ. ๑๕๐๐ พากขอม ซึ่งทรงราชธานีอยู่ณ พระนครหลวง (เช่นเรียกว่านครธน อยู่ในเด่นก้มพุชบัดนี้) มีอำนาจมากขึ้น พากขอมแผ่ออาณาเขตruk เด่นมาถึงเมืองละโว้และเมืองนครปฐม และได้ตั้งเมืองละโว้เป็นราชธานีของขอมในลุมแม่น้ำเจ้าพระยา จึงเรียกตามนามเมืองละโว้ว่า “หลอหอกก” และในหนังสือพงศาวดารชาติไทยของพระบริหารเทพธานี ก็ได้กล่าวถึงขอมแผ่ออำนาจมากถึงเมืองละโว้ว่า

“เมื่อพระเจ้าชัยวรມันที่ ๒ กษัตริย์เขมรทรงกุโธสราภาพคืนจากชาวไทได้แล้ว ก็ปราบปรามได้บ้านเมืองใกล้เคียงต่อไป เมืองละโว้จึงต้องตกอยู่ในอำนาจของจันลัง (เขมร) พระเจ้าชัยวรມันที่ ๒ ให้อาเมืองละโว้เป็นเมืองลุกหลวง เพราะเมืองทวาราวดีราชธานีของอาณาจักรเวลาหนึ่น ได้ถูกเขมรทำลายพินาศลง ในคราวที่แผ่ออำนาจเข้า

ຂໍາມານ ເມື່ອງລະໂວເປັນເມື່ອງລຸກຫລວງໄດ້ປັກຄອງອານາເຊັດ
ເຂົມໃນລຸ່ມແນ່ນໍາເຈົ້າພຣະຍາ ທີ່ມີແວ່ນແຄວັນສຸວຽດກູມ
(ໄໝ່ມ່) ເປັນຕົ້ນ ເທິ່ນຈະມີເນານເຖິ່ງໃດນັ້ກ ແລ້ວໄທຢືກລັບ
ປັກຄອງບ້ານເມື່ອງຂອງຕົວໜີໄດ້ຕາມເດີມ ”

ຈາກການທີ່ພຣະເຈົ້າຊ້ວມັນທີ່ ๒ ໄດ້ເອາມື່ອງລະໂວ
ເປັນເມື່ອງລຸກຫລວງນ ຄົງຈະເປີ່ຍນເມື່ອງລະໂວເປັນເມື່ອງລັບ-
ບຸງຕາມຄົດພຣາໝົມທົນນັກໄດ້ ແລະຄໍາວ່າ “ລັບນຸ່ງ”
ອາຈະມາຈຳກຳ “ລວປ່ຽນ” ກໍໄດ້

ທົມມາຮາວ พ.ศ. ๑๙๖๕ ພຣະເຈົ້າສຸຮັບຮາຊີໄດ້ກັບ
ມາຍືດເມື່ອງລະໂວໄດ້ ເນື່ອຈາກພຣະເຈົ້າກຽງລະໂວຢັກກອງທັພ
ອອກໄປປັບກັບກົດຕົວໜີເມື່ອງຫຣົກູມໃຊຍທີ່ກັບພມາຈະທີ່ກຽງ
ລະໂວ ພຣະເຈົ້າສຸຮັບຮາຊີຈຶ່ງເຂົ້າດເມື່ອງລະໂວໄດ້ໂດຍງ່າຍ
ດັ່ງປ່າກູມໃນໜັງສື່ອສິນກາລມາລືປກຮົມ ຕອນໜັງວ່າ

“ຈັກນັ້ນພຣະເຈົ້າຕຣາພກກ (ກົດຕົວໜີເມື່ອງຫຣົກູມໃຊຍ
ໃນໜັງສື່ອພົງກວາດາຮາຕີໄທຢ່າວ່າພຣະເຈົ້າພກຮາຊ) ດຽວອ
ຮາຊສມບັດຕຼອງໆ ๒ ປີ ກັບ ๑๐ ເດືອນ ແລະພຣະເຈົ້າຕຣາພກກ
ນັ້ນ ເປັນຄົນກລັກຕະຫຼາດຕີ່ມາຮົມກາຮົບ ແລ້ວລ່ອງໄດ້ໄປຕາມລຳ
ນໍາພົງກໍ ເພື່ອຈະຍົດຄອງເມື່ອງລວປ່ຽນ ໄດ້ຍືນວ່າກຽງນີ້ໃນ
ເມື່ອງລວປ່ຽນກົດຕົວໜີພຣະອອງຄົນນີ້ ໄດ້ຮັບຍກຍ່ອງວ່າໃຫ້ນ

ເສີມຈຳກັດພຣະດີເຮົາງວ່າອຸຈົດຕາຈັກພຣະດີ ແລະ ພຣະເຈົ້າຈຳກັດພຣະດິນ໌ໄດ້ກ່າວບ່ານ້າຂໍ້າກົມາກີກຕະແຫຼມກາຮັບ ເສີ່ຈົກອາຈາກເມື່ອງລວປະ ເມື່ອກ່າຍຕະຫຼາກສອງທົງຄ່າຍປະຊິດເພື່ອຈະຮັບກັນ ຍັງມີກ່າຍຕະຫຼາກສົ່ງພຣະນາມວ່າ ພຣະເຈົ້າຈື້ວກ (ກ່າຍຕະຫຼາກສົ່ງຄົນໃນໜັງສືອາຈານເທົ່າງສົ່ງ) ເຮົາງວ່າ ສຸ່ຫຼືໃນພົງຄວາດາຢູນກເຮົາງວ່າ ພຣະເຈົ້າສຸ່ຮົມຮາຊ (ໃນຕຳນານລຳພູນເຮົາງວ່າວຽກ) ມີທ່າງຈຳນວນນາກຍົກທັມາຈາກສິຮັມນົມຄຣ (ເຂົ້າໃຈວ່ານຄຣຄຣີຮຽມຮາຊ) ຍືດເອາເມື່ອງລວປະໄດ້..."

ຕ້ອມາຮາວ ພ.ສ. ๑๕๔๕ ພຣະເຈົ້າສຸ່ຮົມຮັມນັ້ນທີ່ ກ່າຍຕະຫຼາກສົ່ງໂຄນກີໄດ້ຕີເມື່ອງລະໄວ້ຄືນມາໄດ້ອີກ ແລະ ພຣະອົງຄົ່ງໄດ້ເສີ່ຈົມາທຽບຮັບບັນດາໃນເຮືອງລັກທີ່ພູທະຄາສනາທິນຍານ ແລະ ມ່າຍານທີ່ເມື່ອງລະໄວ້ ໂດຍຈາກມີພລເມື່ອງທ່າງຮັບນັດຖືອ ແກ່ງແຍ່ງກັນອູ້ໆໃຫ້ຢູ່ຕົກນໍໄດ້ ຮະຍະນີ້ເອງເຂົ້າໃຈວ່າຂອມໄດ້ສ່ວັງໂປຣະວັດຖຸສະຖານທ່າງໆ ໄວທີ່ເມື່ອງລະໄວ້ມາກດ້ວຍກັນ

ໃນຕອນທີ່ຂອມມີອຳນາຈຄຣອງເມື່ອງລະໄວ້ອີກໃນຮະຍະນີ້ເຂົ້າໃຈວ່າ ພຣະເຈົ້າກຽງລະໄວ້ທີ່ຄຣອງເມື່ອງລະໄວ້ອູ້ໆ ໄດ້ທຳສັງຄຣາມກັບພຣະເຈົ້າອາທິຍຮາຊ ຜູ້ຄຣອງເມື່ອງຫຣົກໝູ້ໃຫຍດັ່ງໆຂໍ້ອຄວາມທີ່ປ່ຽກງູ້ໃນໜັງສືອາຈານເທົ່າງສົ່ງ (ໃນໜັງສືອາຈານເທົ່າງສົ່ງ ແລະ ພົງ-

"...ພຣະເຈົ້າທິກທະ (ໃນໜັງສືອາຈານເທົ່າງສົ່ງ) ແລະ ພົງ-

ສາວດາຣໂຢນກວ່າ ພຣະເຈົ້າອາທິກຍາຮັງ) ນັ້ນມີກໍຽບຜູ້ກຳລັ້-
ຫາພູແວດລ້ອມເສດື່ງໄປເນື່ອງລາວປຸ່ຽນທຽບທຳສົງຄຣາມຮຣມຍຸທ
(ຮບກັນທາງຮຣມ) ກັບພຣະເຈົ້າລວະ (ພຣະເຈົ້າລະໂວ້) ໂດຍ
ແຊ່ງຂັ້ນກັ້ນກ່ອພຣະເຈົ້າຍ ພຣະອອງຄົ້ນປຣາຊຍແລ້ວເສດື່ງຈາກລັບ
ພຣະຮາບປຸ່ຽນຂອງພຣະເຈົ້າລວະກໍຕະຫຼາຍມາຮຽມກາຮັບ ເສດື່ງນາ
ດຶງນກຮຣິກຸ່ມູ້ໃໝ່ ທຽບທຳສົງຄຣາມຮຣມຍຸທກັບພຣະເຈົ້າ
ທິກທະໂດຍແຊ່ງຂັ້ນກັ້ນຊຸດທ່ານອອງ ພຣະອອງຄົ້ນປຣາຊຍແລ້ວທີ່
ໄປ...”

ແລະອີກຕອນໜ່າຍມີຂໍ້ຄວາມວ່າ

“...ເມື່ອທ່ານພຣະເຈົ້າລວະທີ່ໄປແລ້ວ ພຣະເຈົ້າລວະ
ກ່ຽວ ຈຶ່ງສ່ວນມາຕົວຢູ່ທີ່ນີ້ ເພື່ອຍືດເອັນຄຣ
ຮຣິກຸ່ມູ້ໃໝ່ເຖິງໄດ້ ອຳນາຕົວຢູ່ປຸ່ຽມເອົາກ ເພື່ອຍືດເອັນຄຣ
ອອກຈາກລາວປຸ່ຽນມາດຶງນກຮຣິກຸ່ມູ້ໃໝ່ ລົງທາງດ້ວຍອານຸກາພ
ເຫວາດ ຈຶ່ງແຕກແຍກກະຈົດກະຈາຍໄປຄນະທິສະຖາງ ຄຣ
ນັ້ນ ພຣະເຈົ້າທິກທະກາຮັບການມາຂອງປຸ່ຽມເອົາກ ຈຶ່ງເສດື່ງຈີ
ອອກພຣ້ອມດ້ວຍຈຸຕຸງຄພລເສນາຈາກກົມໂພ້າໄດ້ກ່າວວ່າ ພຣ
ເຈົ້າທິກທະເສດື່ງຈາກມາກົກໄຈກລ້ວ ພາກັນທີ່ກະຈົດກະຈາຍ
ໄປ...”

ຈຶ່ງເຫັນໄດ້ວ່າໃນທັນສື່ອົບນິກາລົມລົງປົກນູ້ນີ້ໄດ້ກ່າວ

ເສນາບດີວ່າທັນມາລົມຄຮງນີ້ໃຫຍ່ຫລວງນັກ ເສນາບທີ່ຈະຄິດ
ປະກາດໄດ້ດີ ເສນາບດີກິນໂຍໍ ໝຶ່ນຈຸສົກຮາບທຸລວ່າສືກຄຮງ
ນີ້ໃຫຍ່ຫລວງນັກຄິດຈະໄຕຮີເບີນໄມຕີ ດ້ວຍທ່າຮາເຮຍັງມີ-
ໜ້າຢູ່ຕົກ ພຣະເຈົ້າຈັນໂທໂຄທີ່ເຫັນດ້ວຍ ຈຶ່ງເຂົ້າໄປປົກຊາ
ເຈົ້າພໍາປົງມາສຸດາດວງຈັນທີ່ ວ່າສືກຄຮງນຍກມາມີຫຼຸດວ່າ ໄພ
ບ້ານພລເມື່ອງກະສະທ້ານສະເທືອນໂຍໍ ເຮົາຈະຄວາຍພຣະພັນງ
ໄປເປັນທາງພຣະຣາຊໄມຕີ ເຫັນສີກຈະອ່ອນລັງ ເຈົ້າພໍາປົງມາ-
ສຸດາດວງຈັນທີ່ເຫັນດ້ວຍເສີ່ງຈົອກສັ່ງໃຫ້ເສນາບດີແຕ່ງວຸກກັບ
ນາງກຳນົດຮ້ອຍຫັນ ວັນຄຸມງານຄລຖຸກຊີຈົງເຫຼື່ອເຈົ້າພໍາເກວ່າ-
ປະພາພື້ນສູ່ສົວກາກາງູຈານອລົງກູກັບຂ້າສາວ ອອກໄປກັບ
ພຣະຣາຊສຳຄວາຍພຣະພັນງເປັນທາງພຣະຣາຊໄມຕີ...”

ຕໍ່ອມາຮາວ ພ.ສ. ១៦១២ ພຣະນາຮາຍົນຮາຊໂອຮສຂອງ
ພຣະເຈົ້າຈັນໂທໂຄທີ່ໄດ້ຮັມກຳລັງກັນກົມສຽກພາພ ເມື່ອງລະໂວກ
ເປັນອີສຣະໄໝຂັ້ນກັບພມ່າແລະຂອມອົກ ພຣະນາຮາຍົນໄດ້ປັບປຸງ
ຂໍ້ມື່ອນົງລະໂວເປັນເມື່ອງ “ລັບນຸ່ງ” ແຕ່ນິນມາ ດັ່ງຂໍ້ຄວາມ
ທີ່ປ່ຽນແປງໃນພຣະຣາຊພົງຄວາດກາຮ່ານຫຼັບອຕອນຫັນວ່າ

“ແລ້ວພຣະນາຮາຍົນໄປສ່ວັງປ່າຍຄເມື່ອງລະໂວ ຂ້ານານ
ນາມເມື່ອງໄໝ່ຂໍ້ມື່ອນົງລັບນຸ່ງ ແຕ່ນິນມາເປັນເມື່ອງລຸກ-
ຫລວງ...” ແລະພຣະນາຮາຍົນໄດ້ຍ້າຍຮາຊ້ານນາມຕັ້ງທ່າດເຄີມ

ສ້າງເມືອງໂຍຮຍາ ໃນ ລຳນໍາປ່າສັກຂື້ນໃໝ່ ແລ້ວພະອອງຄໍໄປ
ຄຣອງເມືອງໂຍຮຍາໃຫ້ເມືອງລັບປຸງເປັນເສື່ອງລູກລວງມີຜູ້
ສັນນິຍ່ງສູງກັນວ່າ ພຣະນາຍັດເບັນຄນໄທຢີມໃຊ້ຂອນ

ກອນທີ່ພມ່ໄດ້ເມືອງລະວິນນະ ສມເຕັ້ງກຽມພະຍາ-
ຕໍາຮັງຮາຈານຸກາພ ໄດ້ທຽກລ່າວຖິ່ງໄທຢີໃນໜັງສື່ອ “ເຖິງ
ຕາມທາງຮົດໄຟ” ວ່າ

“ໃນສັນຍີເພື່ອພວກພມ່ໄດ້ເມືອງລະວິນນະ ທາງເໜື້ອ
ຂົນໄປພວກໄທຍທ່ອງຍໍເມືອງຊຸ່ນໜຳໃນແດນຈື່ນບັດນ ກຳກຳລັງ
ຂໍາຍເຂົາຫຼັກແດນລົງມາທາງຂ້າງໄຕ ມາຕັງປ້ານເມືອງຍໍໃນແວ່ນ
ແຄວນໜີ່ເຮັດວຽກໃໝ່ໃນຫຼັກລັງວ່າ ເມືອງສົບສອງຈຸໄທຢີຮູ້ສົບ-
ສອງເຈົ້າໄທຢີອັນຍຸ່ຂ້າງເໜື້ອເມືອງຫລວງພະບາງນະ ຕ່ອມາ
ກາຍໃນ ๑๐๐ ປີ ພວກໄທຍກຶ່ງກົງມາຂ້າງເໜື້ອ ພຣະຮາຈາ
ຂອງພວກໄທຍທີ່ກົງມາຄຽນນີ້ ປຣາກງູເຮັດວຽກນາມໃນຕໍານານ
ວ່າທ້າວມຫາພຣມ ຕີ່ໄດ້ເມືອງລະວິນໜີ່ຂອມຫລວງປົກກອງຍໍ
ທາງລຸ່ມແມ່ນ້າໂອງຕອນເໜື້ອມີເມືອງເຊີ່ງລາວເປັນທັນ ແລ້ວ
ພວກໄທຍກົງມາຕັງຍຸ່ ໄນ ກົດໜີ່ ຄຣັນອຳນາຈເມືອງພຸກກາມອັນ
ລົງໄທຍ໌ຂໍາຍເຂົາຫຼັກແດນລົງມາຂ້າງໄຕໂດຍລຳດັບ ຈົນໄດ້ບ້ານ
ເມືອງໃນທຸລຸ່ມແມ່ນ້າເຈົ້າພຣະຍາທັງໝົດ ຕັ້ງຮາຊາດາຈັກໄທຢ
ຂົນເມື່ອຮາວ ພ.ສ. ๑๗/๐๐ ພຣະຮາມາຮົບດືອນມີນາມປຣາກງູໃນ

คำนันว่า พระร่วงเป็นปฐมกษัตริย์กรองเมืองสุโขทัยเป็นราชธานีสืบราชวงศ์ลงมาจนเสียบ้านเมืองแก่ราชวงศ์ไทยที่กรองกรุงศรีอยุธยา”

แต่ในพงศาวดารชาติไทยได้กล่าวถึงเรื่องราบท่อนนัว

“ ภายหลังพ.ศ. ๑๖๔๙ พระเจ้าไกรสรราช ราชโอรส พระเจ้าพรหมมหาราช แห่งอนناจักรโภนกเชียงแสนได้อภิเชกบันงสุลเทวี ราชธิดา กษัตริย์เมืองครีสัชนาลัย และ สมเด็จพระชนกแต่งให้ลงมากรองเมืองพบูร ในคราวที่พระองค์ได้เสด็จลงมาสร้างเมืองพิษณุโลก หล่อ-พระพุทธชินราช พระพุทธชินศรี และพระศรีศาสดา ”

ส่วนในหนังสือ “ เรื่องจังหวัดต่างๆ ในประเทศไทย ” ของกรมศิลปากรได้ กล่าวถึงเรื่องราบทอนนือกแห่งนี้ว่า

“ ราชพ.ศ. ๑๖๓๑ พระเจ้าศรีธรรมไตรบัญญา ไม่ยอมส่งส่วยข้อม คุณกำลังขึ้นไปเลื่อมถังเมืองกำแพงเพชรแล้ว จึงถอยหัวกลับ ได้นางปทุมเทวีราชธิดาพระเจ้าพสุราชเจ้าผู้กรอง cavern ชะเลียง อภิเชกสมรสเกิด ๒ ภุamar คือเจ้าไกรสรราช เจ้าชาติสาคร ราช พ.ศ. ๑๖๕๐—๑๖๗๑

พระราชบิดาให้เจ้า “ไกรสรราช” ไปครองเมืองลพบุรี”

จึงเห็นได้ว่า กษัตริย์ “ไกรสรราช” ไปครองลพบุรี
ในราว พ.ศ. ๑๖๙๗—๑๖๙๐

ต่อมาราว พ.ศ. ๑๖๙๐ ขอมกมอ่านาจขอนอกและแพร
อ่านามาถึงเมืองลพบุรี ซึ่งระบบเป็นสมัยพระเจ้าสุริย-
รวมันที่ ๒ (พระเจ้าพันธุ์มสุริวงศ์หรือปทุมสุริวงศ์) ตอน
นี้พระเจ้าสุริรวมันที่ ๒ ได้ปกครองเมืองเดบลุมแม่น้ำเจ้า
พระยาอย่างอ่อน ๆ คือให้มีเมืองลพบุรีเป็นเมืองลูกหลวง
และส่งส่วนน้ำ และตอนนั้นเองที่มีพอเมืองละโวซือ
“พระร่วง” ได้ประทิษฐ์ชลอมอาบนำมันยางใส่น้ำแทน
ภาชนะที่เคยใส่มากแล้ว สังไปเป็นเครื่องราชบรรณาการ
แด่ขอมพระเจ้าสุริรวมันที่ ๒ เกิดระหว่างว่ามีคนดีเกิดขึ้น
แล้ว เกรงจะมีภัย จึงรับสั่งให้พระยาเดโชคุณทหารีไปจับ
พระร่วงที่เมืองลพบุรี แต่พระร่วงรู้ตัวเสียก่อนจึงหนีไป
บวชที่กรุงสุโขทัย พระยาเดโชคุณตามไป แต่กลับเสียที่เก
พระร่วง คงเห็นน้ำลับบุรีเป็นของไทย และพระร่วง
พ่อเมืองละโวจึงได้ตั้งราชธานีจักรที่สุโขทัยแทนที่จะตั้งที่
ลพบุรี ในราว พ.ศ. ๑๘๐๐

แต่ในหนังสือพงศาวดารชาติไทยได้กล่าวถึงเรื่อง

ຮາວຕອນນໍ້າໄວ່ວ່າ

“ ຕ້ອມາທີ່ເມື່ອງລັບປຸງໄດ້ວ່າງກົບຕໍ່ປົກປະກອງອີກ
ເພຣະພຣະເຈົ້າໄກສສະຫະວຽກແລ້ວ ພຣະເຈົ້າດວງເກີຍ-
ກົດຈົນຮາຈ (ພຣະເຈົ້າສາຍນາຜັງ) ພຣະຮາຈໂອຣສັກຄົງເສວຍ
ຮາຈຍ່ອຍໆເສີຍທີ່ເມື່ອງເສັນຮາຈນິກ ໄກສົ່ງເສົ່າຂຶ້ນມາປະກັບ
ທີ່ເມື່ອງລັບປຸງໄມ້ ທົ່ວທີ່ເມື່ອງລັບປຸງຈຶ່ງເຂົ້າຮາມກັບເມື່ອງ
ແພຣກຄີຣາຈາ

ສໍາຫັບໃນພຖນະຕວະຮະທີ່ ១៨ ທີ່ກ່າວວ່າຂອມມີ
ອຳນາຈມາຄົງລັບປຸງນີ້ ກົມຂ້ອຄວາມທີ່ກ່າວໄວ່ໃນສີລາຈາກີກ
ປະສາທພຣະຊຣັກຂອງພຣະເຈົ້າຊ້ວມນັ້ນທີ່ ៧ ຜົ່ງມີຕອນຫັນ
ວ່າພຣະເຈົ້າຊ້ວມນັ້ນທີ່ ៧ ຕຽບຮັງພຣະພຖນະຮູປນລອງ-
ພຣະອງຄົ່ງເຮັດວຽກວ່າພຣະຊ້ພຖນະຫານາດ ສົ່ງໄປໃຫ້ເມື່ອງ
ໜີ້ ២៣ ອ້າວເມື່ອງ ເພື່ອສັກກາຮະບູ້ຈາ ແລະບຣາດາເມື່ອງທີ່
ກ່າວຄົງນັ້ນກົມ ລວມຍຸປະກຸມ ຮວມຢູ່ດ້ວຍ ຂົນະນັກໂບຮາດ
ຄົດແລະຜູ້ໜ່າຍທ່ານກົງຍັງດັກເດີຍກັນອູ່ວ່າ ລວມຍຸປະກຸມ ຄືອ
ເມື່ອລະໄວ້ຫົວລັບປຸງໃຫ້ຫົວໄມ້ ຜ້າຍໜີ້ກົວໃຈໆເຕືອກຝ່າຍ
ໜີ້ກົວຍັງໄມ່ແນ່ ຄວາມຈົງແລ້ວລວມຍຸປະກຸມນັ້ນກັນໄປເປັນ
ເມື່ອລະໄວ້ຫົວລັບປຸງນີ້ເອງ

ອຍ່າງໄຮກ້ຕາມເມື່ອງລັບປຸງໃນສມັຍທີ່ເຮັດວຽກວ່າສມັຍ

๒๕๙๖ หวาน พื้นที่พันธุ์

ลงบูริกส์ได้สั่นสุดลง เมื่อราوا พ.ศ. ๑๘๐๐ เมื่อตอนที่ไทย
ตั้งกองอาจารสุขอย่างขัน และไม่ยอมเป็นเมืองขันกับขอมต่อ^๔
ไป อาณาจักรสุขอยักษ์เฝ้าถึงลงบูรีด้วย

สมัยสุโขทัย

นับตั้งแต่ราوا พ.ศ. ๑๘๐๐ เป็นต้นมา เมืองลงบูรี
ก็เป็นอิสรภาพไม่ขันกับขอมอีกต่อไป เพราะพระร่วงได้ทรง
อาณาจักรสุขอย่างขันเป็นราชธานี และเมืองลงบูรีในตอน
นั้นก็ขันกับกรุงสุขอยักษ์ ในหนังสือพงศาวดารชาติไทยได้
กล่าวถึงเมืองลงบูรีในสมัยสุขอยักษ์ไว้ดังต่อไปนี้

ภายหลังพ.ศ. ๑๘๗๖ กษัตริย์เมืองเพรากศรีราชา
(ตรัยตรึงษ์) ซึ่งเป็นใหญ่เห็นว่าเมืองอุท่องแลบ้านเมืองทาง
ตะวันตกคลองดานปากใต้ ได้เสด็จลงมาเสวยราชย์ที่เมือง
ลงบูรี กษัตริย์เมืองเพรากศรีราชาแห่งราชวงศ์เวียงพางคำ
นั้น ก็เป็นพระบัญญาติกับพระยาธรรมิกราชกษัตริย์เมือง
เสนาราชนคร เมืองท่าเรือของแวนแควันละโว้ด้วย

ในแวนแควันละโว้ เดิมมีท่าเรือค้าขายอยู่ที่เมือง
อยไธยา (คือเมืองวัดเดิม) ผู้ลำแม่น้ำสัก แล้วต่อมาจึง^๕
เลื่อนออกมาตั้งที่เมืองเสนาราชนครที่ปากแม่น้ำแม่เบี่ยงให้

ວັດພະແນນເຊີງ ເມື່ອກາຍຫລັງ ພ.ສ. ១៩៣៦ ນັ້ນ ແວ່ນແຄວັນ ລະໂວໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມມື່ຢູ່ໃນອາຄາຈັກສຸໂທຍ້ຽກາລິ້ພ່ອຂຸນຮາມ-ຄໍາແໜ່ງ

ລຸ ພ.ສ. ១៩៣២ ພ່ອຂຸນຮາມຄໍາແໜ່ງມາຮ່າງຈຶ່ງໄດ້ກຮອງ ຈັດການພຣົມກັບແວ່ນແຄວັນ ລະໂວແຕ່ງສຳເກັບຮຣຖຸກສິນຄໍາ ອອກໄປຈຳນ່າຍທີ່ເມື່ອງຈິນ ແລ້ວສ້ອສິນຄໍາທີ່ເມື່ອງຈິນກັບເຂົ້າ ມາໃໝ່ໃນບ້ານເມື່ອງ ແລ້ວເພື່ອເຈົ້າທາງພຣະຮາມໄມ້ກີ່ຕອບແທນ ຈິນ ທີ່ໄດ້ສົ່ງຮາຫຼຸດເຂົ້າມາທີ່ກຽງສຸໂທຍ້ເມື່ອ ພ.ສ. ១៩៥២ ນັ້ນດ້ວຍ

ກ່ອມາອີກສອງປີໆ ພ.ສ. ១៩៣៥ ຖາງກຽງສຸໂທຍ້ ໄທແວ່ນແຄວັນ ລະໂວແຕ່ງສຳເກັບຮຣຖຸກສິນຄໍາໄປຄ້າຂາຍທີ່ເມື່ອງ ຈິນອີກ

ຮາວ ພ.ສ. ៤៩៦៥ ກົມທີ່ຮາໝວງຕົກ ເວີຍງພາກຄໍາທີ່ເມື່ອງລົບປຸງໄດ້ສ່ວຽກຄົລງ ໄມນີ້ຮັ້ກາຍທີ່ຈະສືບຮາຊສົມບົດ ແວ່ນແຄວັນ ລະໂວຈຶ່ງເຂົ້າຮ່ວມກັບແວ່ນແຄວັນ ຄຣຄຣີ່ຮຽມຮາຊ (ໃນໜັງສ້ອເຮືອງຈັງຫວັດຕ່າງໆ ໃນປະເທດໄທຂອງກຣມ ຕິລປາກຮ່ວາ ເມື່ອເທັນຄຣໃຊຍຄຣ) ໃນສູານະເປົ່ນພຣະຮາຊ-ມຣດກຂອງພຣະມເທສີແລະເຈົ້າຮາມພຣະຮານດັດາ (ເຈົ້າຮາມຄືອ ສມເຈົ້າພຣະຮາມທີ່ ១ ຮ້ອຍພຣະເຈົ້າອຸທອງ) ອັນນີ້ໃນເວລາ ນັ້ນເລັກເປັນເວລາທີ່ພ່ອຂຸນຮາມຄໍາແໜ່ງມາຮ່າງ ໄດ້ເສົ້າຈ

สรรคตามแล้วได้สองบี พระมหาธรรมราชาที่ ๑ (พญาเลอไทย) แห่งอาณาจักรสุโขทัยไม่มีโอกาสที่จะทรงเจรจาเชกเชงอย่างใดๆ ทั้งพระองค์ติดการทำสังคมทางประเทศรามัญประเทศญวนประเทศจามปา อันเป็นเวลาที่อำนาจของกรุงสุโขทัยเริ่มเสื่อมโกรມลงแล้วนั้นด้วย และตอนนี้เมืองลพบุรีไม่ได้ขึ้นกับกรุงสุโขทัยอีกต่อไป

สมัยอยุธยา

เมื่อ พ.ศ. ๑๗๙๓ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอุท่อง) ทรงตั้งพระองค์เป็นอิสรภาพและทรงกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีแล้ว ให้พระรามศวรรราชโอรสพระองค์ใหญ่ขึ้นครองเมืองลพบุรี โดยเป็นที่สักัญชาน เพราะเป็นหน้าที่ต้องเดินทางของข้อมหลวงและแทนราชอาณาเขตของกษัตริย์สุโขทัย เนื่องจากพระเจ้าอุท่องทรงเห็นว่ากรุงสุโขทัยเสื่อมอำนาจลงก็จริงแต่ไม่หมดอำนาจเลยที่เดียว อาจจะยกกองทัพมาตีกรุงศรีอยุธยาเมื่อใดก็ได้ เมืองลพบุรีตอนนี้จึงเป็นเมืองหลวงของกรุงศรีอยุธยา

ต่อมาพระเจ้าอุท่องขยายอาณาเขตขึ้นไปข้างหนึ่ง

ໄດ້ເຂົາແຕນຂອງກະທົບສຸໂຂທີ່ຂຶ້ນໄປຈັນດຶງເມືອງຊັຍນາທພະ
ນາຫຼາຮຣມຣາຈາເຈົກຮັງສຸໂຂທີ່ເຫັນຈະສູ່ໄມ່ໄດ້ ກ່ອອນນ້ອນ
ຢອມເປັນໄມຕີ ແຕ່ນທີ່ສອງອາຄາເຂົາກົບປະເທດອັນເດືອວ
ກັນ ຈຶນຈຶ່ງເວັນາມເດີມສິ່ງເຄຍເຮີກວ່າ ເສີຍບັກກັບຫລອອັກກັກ
ຮວມເຮີກເປັນນາມເດີວ່າ ເສີຍຫລອອັກແຕ່ນມາ ເມືອພະ
ເຈົ້າອູ້ທອງໄດ້ອາຄາເຂົາກຮັງສຸໂຂທີ່ໄວ້ໃນອຳນາຈແລ້ວ ຕ່ອມາໄນ້
ຫ້າກີໃຫ້ພຣະຣາມສວຣໄປທີ່ເມືອງຂອມຫລວງ ພຣະຣາມສວຣໄປ
ເສີຍທີ່ຂ້າສູກ ທຳການໄມ່ສໍາເຮົາຕົວໃຫ້ພຣະບຣມຣາຈາ (ພົງວ່າ)
ເຈົ້າເມືອງສຸພຣຣະນີ້ເປັນພື້ນພະນັກງານພຣະຣາມສວຣໄປອໍາ-
ນວຍກາຮົກ ຈຶນທີ່ໄດ້ພຣະນຄຮລວງຮາຈຮານນີ້ຂອມ ເພຣະເຫດ
ໜີເມືອພຣະຣາມທີ່ (ອູ້ທອງ) ສວຣຄຕ ພຣະຣາມສວຣຈຶ່ງ
ຕົວຍອມຄວາຍຮາຈສມບັດແກ່ພຣະບຣມຣາຈທີ່ (ພົງວ່າ) ສ່ວນ
ພຣະອອງຄົງຄວອງເມືອງລົພບູ້ທີ່ຕ່ອມາຈັນຄລອດຮ້າກາລສມເຖິງ
ພຣະບຣມຣາຈທີ່ (ພົງວ່າ) ອົກຮ້າກາລ ๑ ຮວມເວລາທີ່ສມ-
ເຖິງພຣະຣາມສວຣຄວອງເມືອງລົພບູ້ຢູ່ຄົງ ຕະ ປີ

ເມື່ອສມເຖິງພຣະບຣມຣາຈທີ່ (ພົງວ່າ) ເສົ່າງສວຣ-
ຄຕສມເຖິງພຣມເຈົ້າທອງຈັນທີ່ໄດ້ຂຶ້ນເສວຍຮາຈສມບັດໄດ້ ๗ ວັນ
ສມເຖິງພຣະຣາມສວຣຈຶ່ງເສົ່າງຈົງມາຈາກລົພບູ້ເຂົ້າໃນພຣະຣາ
ຈຸ່ງໄດ້ຄຸນເອາເຈົ້າທອງຈັນທີ່ໄດ້ ແລ້ວພຣະອອງຄົກໄດ້ເສວຍຮາຈ

สมบัติกรุงศรีอยุธยาตั้งแต่ พ.ศ. ๑๗๓๑—๑๗๓๙ แล้วในระยะนี้ททรงครองราชย์อยู่นั้น คงจะโปรดให้พระรามราชาออรัสพระองค์ใหญ่ไปครองเมืองลพบุรีต่อมาอีกรัชกาล ๑ ด้วยหัวเมืองฝ่ายเหนือและทางประเทศาอมยังปราบปรามไม่رابคาบที่เดียว ต่อนัมมาเมื่อปราบปรามอาณาเขตขอมหลวงและสุโขทัยได้รับคาบแล้ว หาปรากฏว่ามีเจ้านายไปครองเมืองลพบุรีไม่ เนื่องจากว่ากษัตริย์บุรุษที่มีอำนาจมากที่สุดในอาณาเขตต้องเป็นผู้นำที่สำคัญที่สุด แต่ว่ากองรักษาบึ่งมีอำนาจมากกว่าเมืองลพบุรี ไม่เป็นเมืองเขื่อนขันท์กันข้าศึกที่จะมาตีกรุงศรีอยุธยาทางด้านเหนือ เมื่อนอย่างเมืองนครนายก ก็เป็นข้าศึกทางด้านตะวันตก ตะวันออกและเมืองสุพรรณบุรี ก็เป็นข้าศึกทางด้านตะวันออก

ครั้นถึง พ.ศ. ๒๐๙๑ ในรัชกาลของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ พระเจ้าหงสาวดี ৎเบงซະเวตมາตีเมืองสุพรรณบุรี บนที่นั่น ก็มีคนต่อสู้ข้าศึก ในชนเรกรักษาเมืองสุพรรณบุรี ไว้ไม่ได้ ต้องถอยเข้ามาตั้งตอสูท พระนครศรีอยุธยาจึงเอาชัยชนะข้าศึกได้ เมื่อเสร็จสิ่งกรรมครุณนแล้ว จึงเห็นว่าบ้มปราการอันถือกันว่าเป็นเขื่อนขันท์กันราชธานีทั้ง ๓ แห่งนั้น ห้ามเป็นประโยชน์จริงหรือไม่ ถ้าหากว่าข้าศึกตั้งรักษาไว้เป็นทมันทำการสังหารเมรบี ก็อาจจะกลับไปเป็นประ-

ໂຍືນແກ່ຕົກ ຈຶ່ງໃຫ້ສື່ອນປ່ອມປ່າກາຣເມື່ອງລົມບຸຮີ ເມື່ອງນະຄຣ
ນາຍກແລະເມື່ອງສຸພຣະນະບຸຮີເສີຍໃນຮ້າກາລສມເດົຈພະນາຫາ-
ຈັກພຣະດີທັງ ๓ ແທ່ງ ດັ່ງປະກົງໃນພະຮະພົງຄວາດກາຣຕອນ
ໜຶ່ງວ່າ

“...ແລ້ວປົກຈາວ່າກຳແພັງເມື່ອງລົມບຸຮີ ເມື່ອງນະຄຣ
ນາຍກເມື່ອງສຸພຣະນະບຸຮີສາມເມື່ອງນະຄຣຈະລ້າງເສີຍຫົວໜ້າເຂົາ
ໄວສມເດົຈພະເຈົ້າລຸກເຮອພະຮະເມີນກວ່າ ພະມິນທຣາທີຣາຊ
ກັບມຸນຄຣີພຣັມກັນປົກຈາກກາຣບຖຸລວ່າ ຈະໃຫ້ໄປຮັບຫວ່າ
ເມື່ອນີ້ ດ້ວຍໃຫ້ສະເປີ ດ້ວຍເປັນຄຸນ ດ້ວຍມີໄດ້ຂໍ້ສົກຈະອາສຍໃຫ້
ຮອກຳແພັງເສີຍດີກວ່າ ສມເດົຈພະເຈົ້າອຸ່ຍໜັກບັນຫາຕາມ...”

ແຕ່ນັ້ນເມື່ອງລົມບຸຮີເປັນແຕ່ເມື່ອງຂາສົມໝູຕ່ອມາ

ຕ່ອມາ ພ.ຄ. ໨໠໤ ໃນແຜ່ນດີນສມເດົຈພະມິນທຣາ-
ທີຣາຊຄຣັງທີ ១ ສມເດົຈພະນາຈັກພຣະດີໄດ້ເສັ້ນໄປເມື່ອງ
ລົມບຸຮີ ແລ້ວຕັ້ງໃຫ້ບຸຮະພະອາຮາມພະຍົກົກຕົ້ນມໍາຫາຕຸ
ໃຫ້ບົງຮຽນ

ໃນຮາວ ພ.ຄ. ໨໑໤ ສມເດົຈພະນະເຮົາມພະນາຈັກ
ໄດ້ເສັ້ນຈົບປະພາສເມື່ອງລົມບຸຮີຕົ້ນຫົ່ງ ເຂົ້າໃຈກັນວ່າຄົງເສົ້າ
ປະພາສເມື່ອງລົມບຸຮີ ເພື່ອທອດພະນະຕຣໂປຣະວັດຖຸສະຖານ
ແລະທອດພະນະຕຣກາຮລ້ອບນໍໃໝ່ ເພື່ອເປັນອາວຸຫຼວ່າສົກບັນ

พม่า การเสด็จประพาสมีองลพบุรีครั้งนี้ ได้ปรากฏใน
พระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐอนหนึ่งว่า

“..ศึกษา ๙๖๔ ขลาศก (พ.ศ. ๒๑๔๕) เสด็จไป
ประพาஸลพบุรี...”

ท่องมาถึงวังซากลสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรง
ประภเหตุที่ฝรั่งต่างชาติ ซึ่งออกแบบมีอาณาเขตทางตะวัน
ออก มักเที่ยววนประเทศใหญ่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
กรุงศรีอยุธยาในสมัยนั้น ก็ได้ติดต่อกับชาวต่างประเทศ
หลายชาติ ทรงพระดำริว่า กรุงศรีอยุธยาอยู่ใกล้ทะเล เรื่อง
กำบนของชาวต่างประเทศเข้าไปปัจจุบัน ถ้าเกิดศึกสงคราม
กับฝรั่งจะไม่เป็นทัณฑ์ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวออลันดา
นนอาจจะพาลหาเหตุม้าบีดปากอ่าวไทย และให้ไทยเป็นโภ-
กษาให้ชาวออลันดา ทำการค้าขายกับเมืองไทยอย่างเสรี
ด้วยเหตุเหล่านั้นเองสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจึงโปรดให้
สร้างเมืองลพบุรีขึ้นไว้เป็นราชธานีอิกแห่งหนึ่งเมื่อ พ.ศ.
๒๑๐๘ และในครั้นนั้นซึ่งชาวฝรั่งเศสและอิตาลีซึ่งเป็น
คู่แข่งของชาวออลันดาได้ขันอาสาช่วยไทยในการสร้างเมือง
ลพบุรีหลายอย่าง เช่นบริเวณพระราชวัง บ่อแม กำแพง-
เมืองรวมทั้งการประปาด้วย ดังนั้นเมืองลพบุรีในสมัยนั้น

จึงได้เพื่องฟูขึ้นอีกครั้งหนึ่ง และเป็นนานที่สองรองจากกรุงศรีอยุธยา ดังปรากฏในพระราชพงศาวดารตอนหนึ่งว่า

“ ขณะนั้นสมเด็จบรมบพิตรพระนารายณ์เป็นเจ้าทรงพระนามปراภกว่าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเมืองลพบุรี เหตุว่าพระองค์เสด็จขึ้นไปเสวยราชสมบัติ เมืองลพบุรีและทรงพระกรุณาให้ตกแต่งปูนสังขรณ์บอมค่าย หอรับ เชิงเทิน ปราการเมือง และสร้างน้ำเสวยที่ชารุดปักหักพังนั้นแล้ว และพระองค์เสด็จสำราญพระราชฤทธิ์ในทันน.. ”

การเสด็จไปประทับที่เมืองลพบุรีของสมเด็จพระนารามมหาราชนั้น มักจะเสด็จไปประทับในถูกแล้วทุกปี พอยังถูกฝน จึงเสด็จลงมาประทับ ณ กรุงศรีอยุธยาจนกระทั่งเสด็จสวัสดิ์ที่เมืองลพบุรีเมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.

๒๒๓๑

เมื่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเสด็จสวัสดิ์แล้ว พระเพทราชาได้ขึ้นครองราชย์ต่อมา และได้กลับเป็นมิตร กับชาวชลันดา แต่เป็นศัตรูกับชาวฝรั่งเศส ดังนั้นจึงไม่ต้องกล่าวเกรงชาวชลันดาอีกต่อไป และได้อพยพหน่วยราชการทางหมดกลับกรุงศรีอยุธยา เมืองลพบุรีซึ่งถูกทัพให้ว่างลงอีก

๒๔๙ หวน พินชพันธ์

ต่อมานในแผ่นดินสมเด็จพระบรมโกศ พระองค์เสด็จ
เมืองลพบุรีถึง ๓ ครั้ง คือ ครั้งแรกราوا พ.ศ. ๒๒๗๗ ได้
เสด็จไปปลอมช้างเดือนในป่าเขวงเมืองลพบุรี และทรงคาย
มันที่ไกลคันทะเลขบศร แล้วได้เสด็จเข้าประทับยังเมือง
ลพบุรี ต่อมาราوا พ.ศ. ๒๒๘๙ พระองค์ได้เสด็จพระราช
ดำเนินโดยชลมາค ขึ้นไปประพาส ณ เมืองลพบุรีอีกเป็น
ครั้งที่สอง และครั้งที่สามเมื่อราوا พ.ศ. ๒๒๙๗ พระองค์
ได้เสด็จไปปลอมช้างเดือน ณ ป่าเขวงเมืองลพบุรีอีกครั้ง
หนึ่ง

สมัยชนบุรี

ต่อมานในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราชได้ตั้งกรุงธนบุรี
เป็นราชธานี หลังจากเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่าเมื่อปี พ.ศ.
๒๓๑๐ นั้น และต่อมามาไทยได้ยกกองทัพไปตีเมืองเวียงจันท์
เมืองศรีสัตนาคนหุตและเมืองหลวงพระบาง กองทัพไทย
อันมีเจ้าพระยาภากษาตรีศักดิ์เป็นแม่ทัพได้อพยพชาวเมืองทั้ง
สามลงมาด้วยเป็นจำนวนมาก นอกจากได้กงถันฐานตาม
ท้องที่จังหวัดต่างๆ ในภาคอิสานแล้ว ยังให้ชาวไทยผ่าน
ต่างๆ คงกล่าว อพยพเข้ามามากสูงทั้งหัวดงน้ำในที่นี่ผลเมืองน้อย

ແລະເນື່ອງຈາກເມື່ອລັບຮົມສກາພເກີບເປັນເມື່ອຮ້າງມາເກີບ
 ៥០ ປີ (ເນື່ອງຈາກພຣະເພດຖາຈາໄດ້ພຍພහນວຍຮາຊການ
 ແລະໜ້າໄທຢູ່ປະເທດຈິງຄຣີອຸໝາ) ຄຣາວນີ້ຈຶ່ງມີໂອກາສໄດ້ຕົ້ນ
 ຮັບໜ້າໄທທີ່ພຍພເຂົ້າມາອາຄີຍ່ອງໜ້າໄທຢູ່ຫລາຍເຝັ້ນດ້ວຍກັນ ແລະ
 ປ້າຈຸນີ້ຈຶ່ງມີໜ້າໄທເມື່ອລັບຮົມທີ່ພຸດສຳເນົາຢູ່ກັນ ຄື່ອພວກທີ່
 ພຸດສຳເນົາຢູ່ອື່ສານໄດ້ແກ່ພວກທີ່ພຍພມາຈາກເມື່ອເວີ່ງຈັນທີ່
 ພວກທີ່ພຸດການໝາໄທພວນໄດ້ແກ່ພວກທີ່ພຍພມາຈາກຫລວງ
 ພຣະບາງ ພວກທີ່ພຸດການໝາໄທເງິນໄດ້ແກ່ພວກທີ່ພຍພມາຈາກ
 ເມື່ອຄຣີສັກນາຄນຫຼຸດສ່ວນໜ້າມອຸ້ນທີ່ມາອູ້ຕຳບລົບງາງຂັ້ນ-
 ຂໍ້າກນັ້ນ ເປັນໜ້າມອຸ້ນເຝັ້ນດ້ວຍກັນກັບໜ້າໄທຫຼັງຈຶ່ງໄດ້
 ເຂົ້າມາສູ່ເມື່ອໃໝ່ໄທຢູ່ຫລາຍຄຣາວດ້ວຍກັນ

ສັມຍົກສັນໂກສິນທີ

ຕ່ອມາຈັນຄົງຮ້າກລພຣະບາກສມເຕົ້ງພຣະຈອມເກລົ້າເຈົ້າ
 ອູ້ໜ້າໄທໄດ້ທຳການຕົດຕ່ອງກັບຕ່າງປະເທດມາກັນອີກ ກຽງ
 ແຮງວ່າຈະຖືກເວົ້ອຮັບຕ່າງໜາຕົດປັກອ່າວນັບກົບເປັນໄດ້ ເພວະ
 ຕອນນັ້ນຜົງມັກເທິງວຽກຮານບ້ານເມື່ອງ ທາງປະເທດຕະວັນ
 ອອກຍ່າງເດືອກບໍ່ສັມຍົກສັນເຕົ້ງພຣະນາຮາຍົນໝາຮາຊ ກຽງ
 ພຣະຮາຊດໍາວິວ ເຄວາຈະມີຮາຊຮານທີ່ໄດ້ສໍາຮອນໄວ້ ໄດ້ໂປຣດາໄຫ້

ເຖິງຕະຫຼາດການທຳມະນີເມືອງ ໄນມີເມືອງໄດ້ເໜາະກວ່າເມືອງ
ລົບປຸ່ງ ດັ່ງນີ້ໃນປີ ພ.ສ. ២៤០៦ ຈຶ່ງໂປຣດາ ໃຫ້ຊ່ວມແຮມ
ບໍລິເວລີພຣະຮາຈວັງເກົ່າເຊັ່ນ ບໍ່ມີກຳແພັງເມືອງ ແລະປະຕູ
ພຣະຮາຈວັງທີ່ໜ້າຮຸດທຽມໃຫ້ແຂ່ງແຮງດັ່ງເດີມ ແລະສ່ວັງ
ໜຸ່ງພຣະທິນໍ້າພົມານມົງກຸງແລະທຳໜັກໃຫ້ຢູ່ນ້ອຍຂຶ້ນໄວ້ເປັນທີ່
ປະພາສີນເວລາປັກຕິໄດ້ເສັ້ນໄປປະທັບຫລາຍຄົງ

ຕ້ອມາໃນສົມຍພຣະບາທສມເດືອນພຣະຈຸລຈອມເກລ້າເຈົ້າຍູ່
ທຳ ພຣະອງຄົ້ນໄດ້ເສັ້ນປະທັບທີ່ລົບປຸ່ງຫລາຍຄຣາວດ້ວຍກັນ
ແລະໃນສົມຍນີ້ໄດ້ສ່ວັງທາງຮຽນໄຟສາຍເໜ້ນອຳນັດລົບປຸ່ງດ້ວຍ
ພຣະອງຄົ້ນຮຽນຈັດການປັກຄອງປະເທດໄທຍແບບໃໝ່ ຄື່ອໃໝ່
ມົນຫລ ຈັ້ງຫວັດແລະບໍາເກອ ແລະລົບປຸ່ງເປັນຈັ້ງຫວັດສຳຄັນ
ຈັ້ງຫວັດຫັນຂຶ້ນກັບມົນຫລຍຸຮຍາ ພຣະອງຄົ້ນໄດ້ພຣະຮາຈທຽນ
ໜຸ່ງພຣະທິນໍ້າພົມານມົງກຸງແລະທຳໜັກຕ່າງໆ ໃຫ້ເປັນທີ່ທໍາການ
ຂອງຮູ້ປາລ ຄື່ອໃໝ່ເປັນຄາລາກລາງຈັ້ງຫວັດເວື່ອມາ

ຈັກຮະທັງຄົງ ພ.ສ. ២៤៨៣ ສົມຍຈອມພລ ປ. ພິບປຸ່ງ
ສົງຄຣາມເບັນນາຍກຣ້ຽມນຕີ ໄດ້ຍ້າຍຄາລາກລາງໄປອູ່ທີ່ເມືອງ
ໃໝ່ ສຳຮັບເນື້ອງໃໝ່ນີ້ໄດ້ສ່ວັງຂຶ້ນໃນສົມຍທີ່ຈອມພລ ປ. ພິ-
ບຸລສົງຄຣາມ ເບັນນາຍກຣ້ຽມນຕີ ຄື່ອພຍາຍາມທີ່ຈະແຍກເນື້ອງ
ໃໝ່ອ່ອກຈາກເນື້ອງເກົ່າ ເພຣະບໍລິເວລີເນື້ອງເກົ່ານີ້ໂປຣານ

วัดถุสถานมากมายหลายแห่ง การที่จะสร้างตึกрамบ้านช่อง
บนชากโภราณสถานหรือบังโภราณสถานนั้นไม่บังควรอย่าง
ยิ่ง จึงได้สร้างเมืองใหม่ขึ้น มีอาคารศาลากลาง ตึกบ้านเรือน
โรงเรียน และค่ายทหารขึ้น จึงเห็นได้ว่า บริเวณที่สร้าง
เป็นเมืองใหม่นั้น นับตั้งแต่ฝั่งตะวันออกของทางรถไฟเรื่อย^๕
ไปจนถึงตำบลโคกกระเทียม มีอาคารตั้งกล่าวอยู่เป็นระยะ
และที่มากที่สุดก็คือค่ายทหารซึ่งมีหลายค่าย ลพบุรีจึงได้ชื่อ^๖
ว่าเป็น “เมืองทหาร” ไปด้วย อย่างไรก็ตามหลังจากการ
ริเริ่มสร้างเมืองใหม่ในสมัยนั้นแล้ว การก่อสร้างก็หยุด
ชะงักเพียงแค่นั้นเอง พอหลังจากนั้นผู้คนก็ไม่ยอมออกไป
สร้างเมืองใหม่เพิ่มเติม แต่กลับสร้างกันมากขึ้นในบริเวณ
เมืองเก่า และนับวัน เมืองเก่าจะกลایเป็นเมืองใหม่เข้าทุก^๗
เมื่อเชื่อวัน เพราะมีการก่อสร้างตึกราม ร้านค้ารกร้าเข้า^๘
ไปในโภราณสถานมากขึ้น แล้วก็ยังพยากรณ์ไม่ได้ว่าจะ^๙
ยุติเมื่อใด

*